

William Carlos Williams. *Even dit*. Keuze, vertaling en nawoord Huub Beurskens. Meulenhoff

In zijn autobiografie vertelt de Amerikaanse dichter William Carlos Williams (1883-1963) over een van zijn ontmoetingen met Marcel Duchamp. Hij had de beruchte 'Armory Show' in 1913 bezocht en was in lachen uitgebarsten (naar eigen zeggen een lach van 'opluchting') bij het zien van 'Nude descending a staircase'. Bij een volgende gelegenheid was Duchamp zelf aanwezig en vol bewondering voor een van zijn schilderijen zei Williams: 'I like your picture'. Waarop Duchamp hem aankeek en antwoordde: 'Do you?'

En 'dat was alles', schrijft Williams jaren later, niet vergetend te vermelden dat hij wel door de grond had kunnen zakken. Met twee woorden was hij weggezet als een naïeve buitenstaander, iemand die duidelijk nog niet wist hoe een moderne kunstenaar zich behoorde te gedragen.

Williams heeft het ongetwijfeld geleerd, zijn leven zou zich voor een deel rond Amerikaanse avant-gardetijdschriften afspelen – toch is hij altijd ook een beetje een buitenstaander gebleven. Het in zijn ogen intellectuele snobisme van iemand als T.S. Eliot, met zijn vele poëtische verwijzingen naar de halve wereldliteratuur, kon hij niet uitstaan, net zo min als elke andere vorm van artistieke aanstellerij. Alleen voor Ezra Pound, met wie hij in zijn studententijd vriendschap had gesloten, maakte hij een uitzondering, hoewel Pound in literair snobisme toch bepaald niet voor Eliot onderdeed – totdat Pounds fascisme in de jaren dertig alsnog een verwijdering teweeg bracht. Williams' sympathieën lagen toen eerder ter linker zijde van het politieke spectrum.

Wat zijn relatieve buitenstaanderschap bevorderde, is het feit dat hij nooit uitsluitend dichter is geweest. Het schrijven (behalve van gedichten ook van verhalen, romans, essays en toneelstukken) deed hij er in zekere zin naast, want tegelijkertijd had Williams een drukke praktijk als kinderarts. Dat is aan zijn poëzie te merken. Niet dat het daarin wemelt van de patiënten, maar je voelt dat deze gedichten als het ware tussen de bedrijven door zijn ontstaan. Vaak gaat het om simpele, maar juist daardoor verrassende waarnemingen, waarin iets heel gewoons even als iets bijzonders mag oplichten. Alledaagse dingen (volgens Williams' principe 'geen ideeën dan in dingen' uit het gedicht 'A sort of song') waar doorgaans geen mens op let, worden in het gedicht onder een verbaal vergrootglas gelegd en weten opeens alle aandacht naar zich toe te trekken.

Exemplarisch én programmatisch is het misschien wel bekendste gedicht dat Williams heeft geschreven, dat over de 'Red Wheelbarrow'. Uiteraard ontbreekt het niet in *Even Dit*, de mooie bloemlezing van Williams' poëzie, samengesteld en vertaald door Huub Beurskens, die wat dit betreft de fakkel heeft overgenomen van J. Bernlef, in het verleden de belangrijkste pleitbezorger van deze grote Amerikaanse dichter in ons land. Op de linker pagina staat het Engelse origineel, op de rechter Beurskens' vertaling:

Er hangt zoveel af

van

*een rode krui-
wagen*

*glanzend van regen-
water*

*naast de witte
kippen*

Kan het simpeler? Het is bijna te simpel, maar zo is het natuurlijk wel bedoeld. Als zodanig heeft het gedicht iets van de *ready-mades* van Duchamp, ook al is er geen sprake van citaten of pasklaar 'gevonden' teksten. Williams' gedichten zijn juist opzichtig *als gedichten* geschreven – zie hier de extreme enjambementen en de symmetrie van de versregels. Later zou hij de 'variabele versvoet' uitvinden, waardoor zijn gedichten eruit kwamen te zien als lichtvoetig over de pagina bewegende woordreeksen, nu eens inspringend, dan weer pas op de plaats makend.

De lichtheid is er echter al van meet af aan en zit in de toon, laconiek en intiem tegelijk, zoals het schitterende gedicht 'The last words of my English grandmother' kan demonstreren. Een tiental vrije, zij het nog tamelijk traditionele strofen volstaat, en deze narrige oude vrouw, per ambulance op weg naar het ziekenhuis, staat voorgoed in het geheugen van de lezer gegrift. Evenals wat zij zegt in de laatste strofe:

*Wat zijn dat daar
Voor wazig uitzijende dingen?
Bomen? Nou, die ben ik zat
En draaide haar hoofd weg.*

Zoveel eenvoud en niet te vergeten directheid (want je hebt het idee er met je neus bovenop te zitten) zijn niet vanzelf gekomen. Aanvankelijk heeft Williams zich geestdriftig op het uit Europa overgewaaid modernisme gestort en sommige trekken ervan zijn nooit verdwenen. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het collage-achtige karakter van zijn grote epische gedicht *Patterson* (1946-1963), waarin een man als een stad wordt beschreven en omgekeerd. Maar het is wel een echte concrete stad, die je op de landkaart kunt aanwijzen: gelegen aan de rivier de Passaic, vlakbij New York en bij Williams' woonplaats Rutherford in New Jersey. In zekere zin doet hij in dit epos in het groot wat hij al in zoveel andere gedichten in het klein had gedaan: van de nabije, lokale wereld om hem heen poëzie maken, door deze te vangen in een 'machine van woorden', zoals het gedicht wordt omschreven in een van zijn essays.

In de bloemlezing van Beurskens komt geen fragment uit *Patterson* voor, wél een fragment uit *Asphodel*, een ander lang gedicht dat (zoals we kunnen lezen in het summiere commentaar bij de vertaling) is voortgekomen uit Williams' aanvankelijke

plannen voor het vijfde 'boek' van *Patterson*. Dat maakt het geheel toch nog tamelijk representatief. De 'variabele versvoet' mag in enkele latere gedichten zijn gang gaan, er zijn een aantal gedichten naar schilderijen van Brueghel (afkomstig uit de bundel *Pictures from Brueghel* uit 1962, waarvoor Williams postuum de Pulitzer prijs kreeg) en vanzelfsprekend ontbreekt ook het titelgedicht 'Even dit' niet (oorspronkelijk 'This is just to say') over de voor het ontbijt bedoelde pruimen die de dichter uit de koelkast heeft gehaald en opgegeten – het is minstens zo bekend en berucht als het gedicht over de rode kruiwagen.

Helaas ontbreekt 'Danse Russe' wel, een aan 'Even dit' verwant gedicht en een van mijn persoonlijke favorieten. Waar het titelgedicht zonder enige opsmuk laat zien waar bij Williams de poëzie vandaan komt (namelijk uit de koelkast, in de gedaante van een paar smakelijke pruimen), onderstreept 'Danse Russe' de vreemde, bijna perverse dubbelzinnigheid, die nodig is bij een brave huisvader en kinderarts om hem een paar steels verorberde pruimen te doen veranderen in heuse poëzie.

Niet om Beurskens te kritiseren, want we moeten hem dankbaar zijn dat hij zo'n relatief groot aantal gedichten van William Carlos Williams in goed Nederlands toegankelijk heeft gemaakt, maar omdat deze bundel zo naar meer smaakt - tot slot een eigen vertaling van dit even aanstekelijke als intrigerende gedicht:

*Als ik wanneer mijn vrouw slaapt
en de baby en Kathleen
ook slapen
en de zon een vlammend-witte schijf is
in zijden mistflarden
boven glanzende bomen, -
als ik in mijn noordelijke kamer
dans, naakt en grotesk
voor mijn spiegel
mijn hemd zwaaiend boven mijn hoofd
en zachtjes tot mijzelf zing:
'Ik ben eenzaam, eenzaam.
Tot eenzaamheid ben ik geboren,
en beter kan het niet!
Als ik mijn armen bewonder, mijn smoel,
Mijn schouders, flanken, billen
tegen de lange gele schaduwen, -

Wie zal dan zeggen dat ik niet
de gelukkige genius ben van mijn gezin?*

(NRC Handelsblad, 15-12-2006)